

15-08-2023

Het oudste gebouw van Alphen aan den Rijn ondergaat een grondige verbouwing. Of nee, transformatie zelfs.

Koudekerk aan den Rijn De Brugkerk ziet er uit als een rijkversierde bouwplaats. Op en rond een ruwe betonnen vloer slingeren gereedschap, zakken met puin, houten pallets en noem maar op. Daarboven de sierlijke luchtbogen en het, weliswaar grondig afgedekte, orgel. Het is wel duidelijk: er heeft iets ingrijpends plaats in het oudste gebouw van Alphen aan den Rijn.

„En dan moet de aannemer nog beginnen”, zegt Piet Bostelen, voorzitter van het college van kerkrentmeesters en lid van het kernteam dat de klus begeleidt. „Dit is wat we tot nog toe zelf hebben gedaan met onze vrijwilligers. Als je over een paar weken opnieuw komt kijken, weet je niet wat je ziet.”

Transformatie

Het uit omstreeks 1300 stammende kerkgebouw wordt de komende maanden stevig onder handen genomen. Verbouwd, zul je als leek snel zeggen. maar dat woord dekt de lading niet, zeggen Bostelen en zijn mede-kernteamleden Agaath Koers en Albert van der Ploeg. „Het is een transformatie”, benadrukken ze. „We zorgen ervoor dat de kerk straks op verschillende manieren gebruikt kan worden”. In de zin erna heeft Bostelen het vervolgens zelf weer over een verbouwing. „Eh..., transformatie”, corrigeert hij zichzelf meteen. „Ja, we moeten er zelf ook nog even aan wennen.”

Het is om verschillende redenen noodzakelijk dat het interieur van de kerk op de schop gaat. Ten eerste was het wel weer eens tijd voor groot onderhoud. De laatste renovatie van de kerk was in 1937. „Die was heel ingrijpend, ook heel noodzakelijk destijds. Maar de meningen zijn verdeeld of het toen allemaal wel goed is gegaan”, zegt Agaath Koers. „Sinds 1937 zijn er geen nieuwe scheuren bij gekomen. De bestaande scheuren zijn sindsdien stabiel gebleven, dus dat is goed gegaan”, vult Bostelen aan. „Wat er met de vloer van de kerk is gebeurd, dat is een ander verhaal. Maar dat leggen we zo wel uit.”

Ontmoetingskerk

Een tweede reden om de kerk aan te pakken, is de verkoop van de Ontmoetingskerk, een eindje verderop aan de Dorpsstraat. De Protestantse Gemeente in Koudekerk was gedwongen om een van haar twee kerken in het dorp te sluiten omdat de kosten voor het onderhoud van twee gebouwen te hoog werden. Na een lange, en volgens de kernteamleden soms zware en emotionele discussie, werd besloten de Brugkerk te houden en de Ontmoetingskerk te verkopen.

Bostelen: „Niemand wil het gebouw kwijt waar hij en zijn kinderen gedoopt zijn en waaraan zo veel herinneringen zijn gekoppeld. Heel begrijpelijk. Maar op het eind was het vooral een economische afweging. De Brugkerk is voor een andere gebruiker lastiger te exploiteren, want het gebouw is ouder, vraagt veel meer onderhoud en is moeilijker opnieuw in te delen. We hadden het idee dat we de Ontmoetingskerk makkelijker konden verkopen, en dat is eind vorig jaar uiteindelijk ook gebeurd.”

Een bezwaar van de Brugkerk was wel dat die veel donkerder, om niet te zeggen somberder, was dan de Ontmoetingskerk. „De houten vloer was donkerbruin, het plafond is donker. Er moest wel wat aan gebeuren”, zegt Albert van der Ploeg. „Zeker als we de kerk ook aan andere gebruikers willen verhuren. Dan mag het allemaal wel wat lichter.”

Kerkbanken

En dat is ook meteen de derde reden voor de verbouwing, sorry, transformatie van de kerk. Bostelen: „Goed beschouwd gebruikt de Protestantse Gemeente de kerk één uurtje per week, en af en toe voor speciale diensten zoals huwelijken of uitvaarten. Zonde eigenlijk.”

Maar om de kerk voor andere gebruikers interessant te maken, moet het interieur dringend worden aangepast. „De vaste kerkbanken moeten eruit. Daar moeten nieuwe stoelen voor terug, die makkelijk te verplaatsen en te stapelen zijn, zodat we de ruimte van de kerk helemaal vrij kunnen maken”, zegt Agaath Koers. Tegelijkertijd willen we een podium maken waarop de eeuwenoude preekstoel staat en waar omheen enkele 'luxe' kerkbanken worden verzameld. „Rijke families kochten vroeger een mooie plek in de kerk, met een mooie kerkbank”, zegt Bostelen.

De meest in het oog springende, een rijk versierde kerkbank gemaakt in opdracht van de befaamde familie Van Poelgeest, krijgt een ereplek in de getransformeerde kerk. „Het is echt een kunstwerk”, zegt Van der Ploeg. „Kijk naar dat houtsnijwerk. Gemaakt in een tijd dat ambachtslieden, ondanks al hun vaardigheden, heel goedkoop waren. Wat zou het nu kosten als je zoiets laat maken?”, vraagt hij zich hardop af.

Beton

De grootste klus in de kerk is het vervangen van de betonnen vloer. Want daar is in 1937 iets niet helemaal goed gegaan, legt Van der Ploeg uit. „Als je goed kijkt, zie je dat die vloer naar het midden afloopt. Hij is ingezakt. Daar kwamen we achter toen we de houten vloer eruit hadden gehaald. Dat was een enorme tegenvaller.”

Het kernteam heeft nog even afgewogen of het probleem met wat kunst- en vliegwerk kon worden opgelost, maar een nadere inspectie hielp ze snel van dat idee af. Van der Ploeg: „We hebben een paar 'kijkgaten' geboord om te zien wat er met het beton aan de hand is. We hebben toen ook onder de vloer gekeken, en daar schrokken we van. Op verschillende plekken lag het betonijzer helemaal bloot. Dat is geen goed teken, nee.”

Hobbelig

De betonnen vloer is in 1937 gestort toen de grafkelders onder de kerk werden geruimd. Van der Ploeg vermoedt dat de aannemer destijds het verkeerde zand heeft gebruikt. „Je hoort voor beton scherp zand te gebruiken, maar hier is rondkorrelig glad zand gebruikt. Dat heeft onvoldoende structuur. Het beton is, om het zo maar te zeggen, langs het betonijzer weggeleden.”

Dat de betonnen draagvloer niet helemaal oké was, was al een beetje bekend, legt Agaath Koers uit. „De houten vloer die er bovenop lag, was nogal hobbelig.” Albert van der Ploeg vult aan: „Ze hebben de verzakkingen met steunbalkjes opgevangen, maar dat is niet ideaal natuurlijk. De vloer was trouwens nog steeds een aan het verzakken, dus we hebben op een gegeven moment de knoop moeten doorhakken.”

„Er was geen gevaar dat hij het zou begeven”, gaat hij verder, „maar dan moet je er niet met hoogwerkers of andere zware machines op gaan rijden. Dat beperkt het gebruik en er is altijd het risico dat iemand het vergeet en per ongeluk toch met zwaar materieel aan de slag gaat. Los daarvan: nu hebben we de mogelijkheid om het te herstellen. Laten we dat dan ook doen, hoe zuur het ook is.”

„Het gaf ons ook meteen de mogelijkheid een paar zaken meteen goed aan te pakken”, zegt Bostelen. „We kunnen de vloer nu goed isoleren, alle leidingen en techniek eronder wegwerken en op een goede manier vloerverwarming aanleggen. En nu weten we zeker dat we weer zonder problemen vijftig tot zeventig jaar vooruit kunnen.”

Verlichting

Tijdens de transformatie pakt de Protestantse Gemeente meteen de verlichting in de kerk aan. „De vloer wordt straks lichter, dus dat scheelt al enorm”, zegt Piet Bostelen. „Het plafond laten we met rust, want dat is geolied hout. Dat kun je niet verven. Met speciale lampen moet de kerk toch een stuk lichter ogen straks. Die verlichting is sowieso nodig als we de kerk straks verhuren. Nieuwe gebruikers hebben meer nodig dan wat hangende lampen met een peertje erin.”

De zerken die voor 1937 in de kerkvloer lagen en daarna langs de muren stonden, keren straks weer terug. Het kernteam had met een van de grootste zerken - die van de familie Van

Poelgeest, volgens Van der Ploeg de grootste zerk in de wijde regio - aanvankelijk het plan om die uit de vloer van de entree te halen en die ook rechtop in de kerk aan te brengen. „Maar doordat de bouwkosten veel hoger uitvallen, hebben we dat maar laten varen.”

De aannemer is half augustus aan de slag gegaan. De werkzaamheden in de kerk duren tot volgend voorjaar. Agaath Koers: „We hopen dat we de kerk rond Pasen weer kunnen gebruiken.”